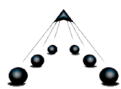

משולחנה של יחידת האגודות העותומניות 2020

זרוע אלכ"דים - רשות התאגידים

מסמך זה, ראשון מסוגו ביחידת אגודות עותומניות, הוא פועל יוצא של השנה הראשונה בתפקידי כמנהלת הזרוע האלכ"רית ברשות התאגידיים.

אל האתגרים והמורכבויות שהם חלק טבעי מתהליך כניסה לתפקיד, נוסף אתגר נוסף של עולם בלתי ידוע, בעל משמעויות מורכבות, נשען על אדנים היסטוריים ובמידת מה שרוי באפילה. כזה שעיתות הזמן וההסדרים הנלווים והמתפתחים לאורך השנים, אינם משפיעים עליו. זהו עולמן של האגודות העותומניות.

החלטת ממשלה מספר 3662 מיום 11.3.2018 העבירה את הסמכויות לפי החוק העותומני על האגודות ממשד הפנים למשרד המשפטים. מספר חודשים לאחר מכן האצילה שרת המשפטים דאז, איילת שקד, סמכויות אלה לרשם העמותות, אשר הוא הגורם האחראי כיום לטיפול באגודות עותומניות.

כלל הארגונים ללא כוונת רווח ובהם עמותות, חברות לתועלת הציבור, הקדשות ציבוריים וכמובן אגודות עותומניות (כולם תחת הזרוע האלכ"רית ברשות התאגידיים), פועלים לקידום מטרות ותכליות בעלות אופי ציבורי ונשענים על כספי ציבור בין אם בצורה של הטבות מס, תמיכות, הקצבות, תרומות, דמי חבר וכן הלאה. מאפייניו הייחודיים של ארגון ללא כוונת רווח, מחייבים שקיפות ציבורית בהתנהלותו לקידום מטרותיו ומנגנוני בקרה המותאמים לסוג התאגיד ולבעיית הנציג המיוחדת הקיימת בהם.

כמאמר השיר, לא קלה דרכנו. סמכויותינו לעת עתה מעוגנות בחוק העותומני על האגודות משנת 1909 שקבע כי כל קבוצת אנשים המעוניינים להתאגד לצורך קידום מטרה שאינה מכוונת להשגת רווחים וחלוקתם, רשאים לעשות זאת בכפוף לדיווח לממשלה על דבר היווסדה וזאת לשם הפומביות. הגם שחלפו 112 שנים, ודיני התאגידיים ללא כוונת רווח התפתחו והשתכללו, האגודות העותומניות הקיימות נותרו כפופות להוראות חוק ישן וחסר זה. בשונה מתאגידיים אחרים ללא כוונת רווח, לאורך השנים לא היה מידע נגיש ומעודכן לציבור על אודות התנהלותן של אגודות לקידום מטרותיהן או כל פיקוח חיצוני על התנהלותן.

אני גאה לשתף שבימים אלו עלו לאתר הגיידסטאר בפעם הראשונה, אגודות עותומניות באופן המשקף לציבור מידע שלא הונגש בעבר אודות אגודות עותומניות בישראל. המידע עדיין חלקי ומצוי בהליכי טיוב, ועם זאת, אנו מצויים בתחילתה של דרך חדשה ומזמינים אתכם, נציגי האגודות, בעלי עניין והציבור, ליצור עמנו קשר ולסייע בהמשך עדכון פרטי המרשם והגברת השקיפות.

דרישת השקיפות הינה דו צדדית בבחינת נאה דורש ונאה מקיים. בהתאם מצאנו לנכון לשקף לציבור פעילות היחידה בנושא מאז שתחום אגודות עותומניות הועבר אלינו.

אני מודה לעו"ד רמי אבישר, ממונה אגודות עותומניות ועוזרתו עו"ד בת שבע וויצמן על המשימה המתגרת שנטלו על עצמם וכן למחליפתי, עו"ד לירז שטול ולגברת טלי זיבת שמלוה את התחום ברשות. כמו כן אני מודה לעו"ד יפית בבילה- שמר, היועצת המשפטית של רשות התאגידים, על הפעילות המתמשכת והמסורה שלה להתקנת תקנות עדכניות הכוללות חובות דיווח ראשוני ושנתי אשר יאפשרו קבלת מידע עדכני ומהימן והעמדתו לעיון הציבור.

אנו בעיצומה של תקופה מאתגרת בה העולם כולו חווה אירוע מסדר גודל יוצא דופן- בריאותי ומשקי. אני מאחלת לכולנו בריאות איתנה ושגרת עשייה ברוכה.

בברכת בריאות איתנה,

עו"ד קאן שוורץ

רשמת ההקדשות, רשמת העמותות ואגודות עות'מאניות
סגנית ראש רשות התאגידים (אלכ"רים)
משרד המשפטים

מהי אגודה עותומנית?

מידע ונתונים

פרסום אגודות עותומניות באתר גייזסטאר

קידום תקנות החוק העותומני בנושא אגודות

הפינה המשפטית

מהי אגודה עותומנית?

הדין המהותי המסדיר את פעולתן של האגודות העותומניות בישראל, הוא החוק העותומני על האגודות מיום 29 לחודש רג'ב 1327¹ (שנת 1909) (להלן – "החוק העותומני")?

לפי ס' 1 לחוק העותומני, אגודה היא: "קיבוץ המורכב ממספר אנשים המצרפים לזמן מתמיד את ידיעותיהם או מרצם, לשם השגת מטרה שאינה מכוונת להשגת רווחים."

עם חקיקתו של חוק העמותות, תש"ם-1980 (להלן – "חוק העמותות"), אשר יצר מסגרת חדשה להתאגדות כתאגיד ללא כוונת רווח, תמה האפשרות לייסד אגודות עותומניות חדשות, וניתנה אפשרות לאגודות עותומניות קיימות להירשם כעמותות.

חוק העמותות הקנה סמכות לרשם העמותות למחוק אגודות שלא הגישו בקשה להירשם כעמותות. סמכות זו הופעלה על ידי הרשם באופן מרוכז בין השנים 2002-2006, אז נגרעו מהמרשם באופן יזום למעלה מ-7,000 אגודות. סמכות זו לא הוחלה על ארגוני עובדים ומעבידים שהיו קיימים עת נחקק חוק העמותות או עד 3 שנים לאחר תחילתו.

מכאן, החוק העותומני חל כיום על אגודות שלא נרשמו כעמותות או לא נמחקו, או על אגודות שהן ארגוני עובדים ומעבידים שהיו קיימים לפני חקיקת חוק העמותות או נוסדו בסמוך לאחר תחילתו.

רשם העמותות - רשות התאגידיים

בהחלטת ממשלה מספר 3662 מיום 11.3.2018 הוחלט על העברתן וריכוזן של הסמכויות המוקנות לשר הפנים לפי החוק העותומני על האגודות אל שרת המשפטים. ביום 30.4.2018 שרת המשפטים אצלה את סמכויותיה אלה לרשם העמותות. בנובמבר 2019 הוקמה ברשות התאגידיים תחת הזרוע האלכ"רית יחידה המרכזת את הטיפול בתחום אגודות עותומניות בישראל.

¹ על פי לוח השנה המוסלמי (ההיג'רי), המבוסס על מחזורי ירח, שלפיו נקבעים חגי האסלאם ומועדיו.
² במשך השנים החוק האמור עמד בתוקפו מכוח דבר המלך במועצה על ארץ ישראל, 1922, ולאחר קום המדינה - מכוח פקודת סדרי השלטון והמשפט, התש"ח-1948.

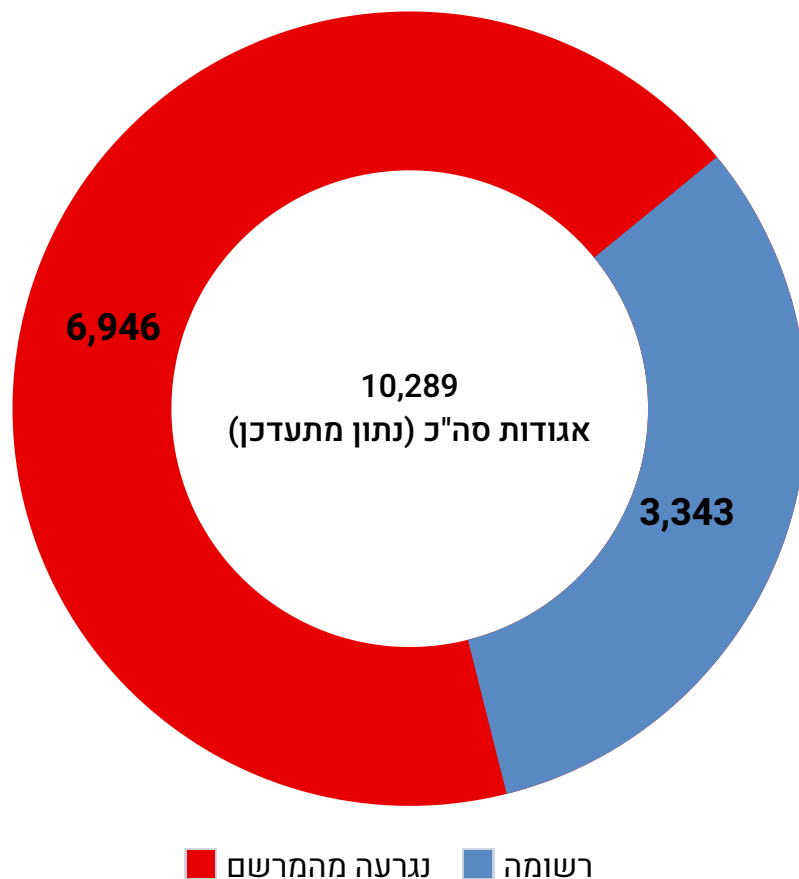
נתונים ומידע

עם הקמת יחידת אגודות עותומניות ברשות התאגידים, החל תהליך של טיוב נתוני מרשם האגודות העותומניות שטרם בא אל סיומו ונמצא גם כיום במוקד עבודת היחידה. על היעדר המידע הקשיים באיתור אגודות עותומניות אודות אגודות עותומניות ניתן לקרוא בהרחבה [בדוח מבקר המדינה](#)³.

במהלך עבודת הטיוב הוצלבו מקורות מידע שונים, נבדקו כפילויות שנמצאו בשם או במספר האגודות, אותרו תיקי אגודות ועוד. כמו כן, אותרו כל ילקוטי הפרסומים ברשומות שבהם פורסמו אגודות עותומניות שנמחקו או פורקו מרצון, והחל תהליך עדכון סטטוס של אגודות שנרשמו כעמותות במהלך השנים. יצוין, כי מידע זה מנוהל על גבי המערכת האחודה של רשות התאגידים.

מבט כללי- אגודות רשומות מול מחוקות

כאמור, תהליך הטיוב טרם הושלם, אך להלן תמונה עדכנית לשלב זה:

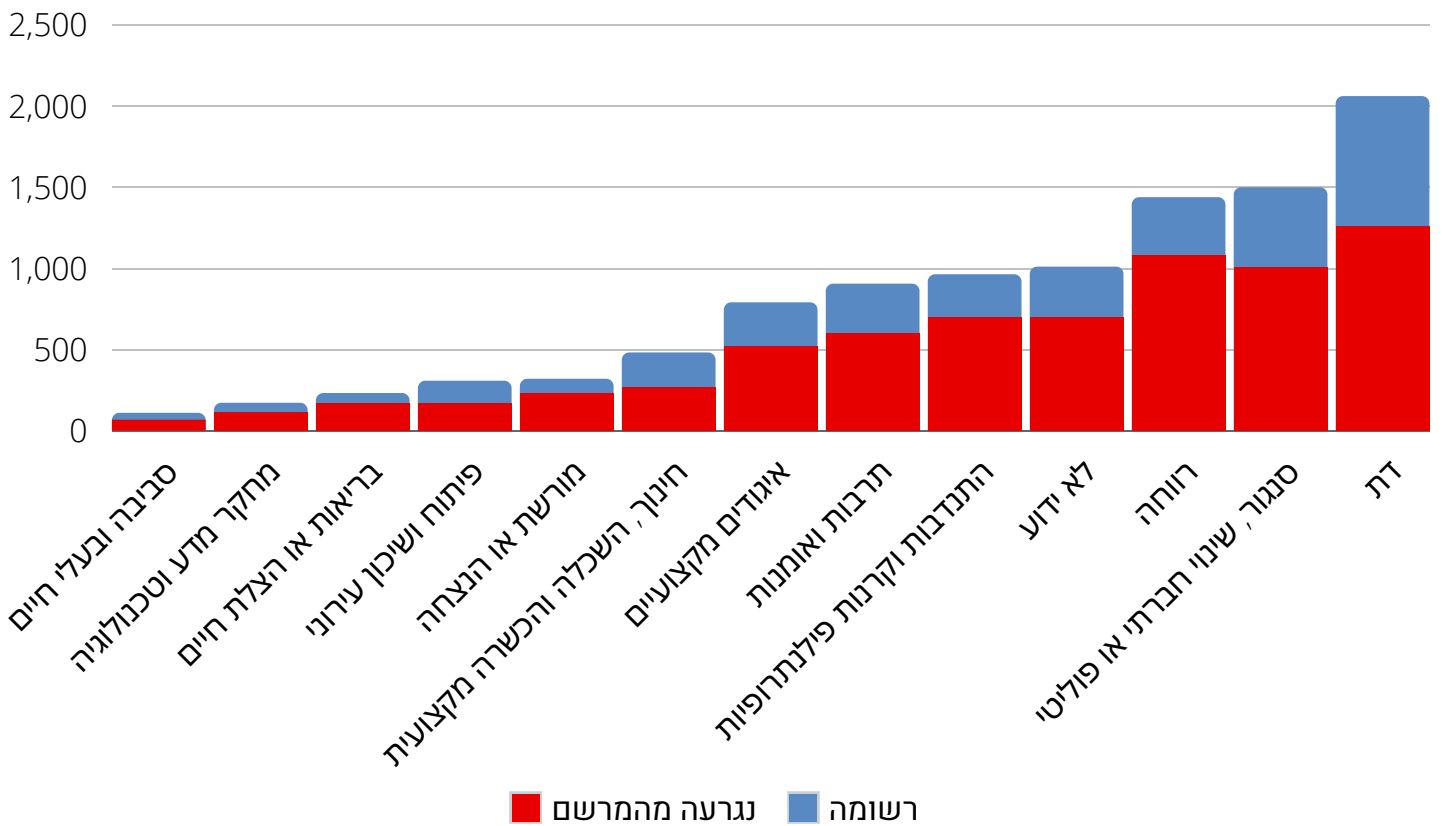

אגודות שנגרעו מהמרשם הן ברובן אגודות שנמחקו מהמרשם באופן יזום על ידי רשם העמותות, חלקן אגודות שפורקו מרצון או נרשמו כעמותות.

³ דוח שנתי 67 לשנת 2016 ולחשבונות שנת הכספים 2015, פרק שני משרד הפנים, "הפיקוח על אגודות עות'מאניות".

מבט כללי - מיפוי אגודות רשומות לתחומי פעילות

כדי לקבל תמונה כללית על התפלגות האגודות לתחומי הפעילות השונים, ביצעה היחידה במהלך שנת 2020 מיפוי ראשוני מאוד. כל אגודה בהתאם לשמה בלבד סווגה לאחד מ-13 תחומי הפעילות הקיימים ברשם העמותות. ההתפלגות לתחומי הפעילות יצרה תמונה מגוונת מאוד, להלן:

בהקשר זה, מעניינת ההשוואה בין ההתפלגות לתחומי פעילות של אגודות עותומניות לזו הקיימת בעמותות (ראו [שנתון העמותות לשנת 2018](#), עמ' 16). באופן דומה, תחום הפעילות הגדול ביותר הוא תחום הדת גם בעמותות וגם באגודות עותומניות. כמו כן, איגודים מקצועיים רשומים זהים כמעט לחלוטין מבחינה מספרית ומונים כ-270 ארגונים.

פרסום אגודות עותומניות באתר גייסטאר

אנו שמחים לעדכן כי לראשונה, עלה בימים אלו ל[אתר גייסטאר](#) מידע אודות אגודות עותומניות בישראל.

אתר גייסטאר מנגיש לציבור מידע אודות תאגידים ללא כוונת רווח – עמותות, הקדשות וחברות לתועלת הציבור, ומופעל על ידי משרד המשפטים כשירות לציבור. פרסום אגודות עותומניות בגייסטאר הינו צעד חיוני וחשוב בהגברת הנגישות למידע והשקיפות הציבורית, והגם שהמידע עדיין אינו מלא ומצוי בהליכי טיוב.

כיום וללא צורך בפניה ליחידה, ניתן באופן עצמאי לאתר אגודה לפי מספרה או שמה, וכן לבדוק האם היא בסטטוס רשומה או שנגרעה מהמרשם.

בנוסף, ניתן לצפות במידע בסיסי לגבי מרבית האגודות – שנת רישום, מטרות, יישוב ותחום פעילות. אנו ממשיכים ופועלים באופן שוטף לעדכון וטיוב הנתונים בכל העת בהתאם למידע המצוי ברשותנו.

קידום תקנות החוק העותומני בנושא אגודות (דיווח ושקיפות)

העברת הסמכויות לפי החוק העותומני על האגודות ואצילתן על ידי שרת המשפטים לרשם העמותות חידדו את הפערים הרגולטוריים הקיימים בין אגודות עותומניות לבין תאגידיים אחרים ללא כוונת רווח הקיימים בישראל בכלל, ובהיבט של חובות דיווח ושקיפות בפרט.

עבודת המטה לגיבוש טיוטת התקנות החלה מיד בסמוך להחלטה על העברת הסמכויות למשרד המשפטים, וכללה בדיקה מקצועית מקיפה של הסוגיה:

✓ בחינת חובות הדיווח והשקיפות הקבועות בדין ביחס לעמותות ולחברות לתועלת הציבור.
✓ פרסום קול קורא והזמנה לשיח עם בעלי עניין והציבור ביום 28.5.2018.

○ קבלת התייחסויות לקול הקורא, ובהן התייחסויות מאגודות עותומניות שהן ארגוני עובדים ומעבידים, מארגונים חברתיים הפועלים למען שקיפות ומאזרחים.

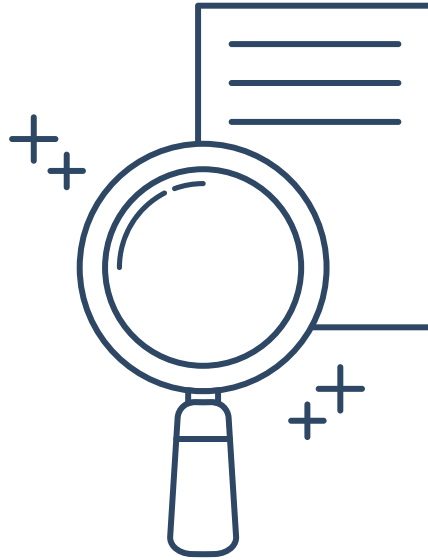
○ קיום מספר פגישות עם גורמים שונים לבחינת הסדרים משפטיים מוצעים וכן שיח ממוקד בנוגע להשלכות הרגולציה על פעילותן של סוגים שונים של אגודות (קופות חולים, ארגוני עובדים ועוד) לצורך גיבוש ההתאמות הנדרשות.

✓ ביצוע הליך הערכת השפעת רגולציה (RIA), ופרסום דוח RIA בצירוף טיוטת התקנות להערות הציבור מיום 27.2.2019. לצפייה בטיטת התקנות [ובדוח הRIA באתר התקיפה הממשלתי של משרד המשפטים](#).

התקנות המוצעות נועדו להחיל על אגודות עותומניות חובות דיווח ושקיפות, ולעגן כללים שלפיהם יגישו האגודות דיווחים לגבי פעילותן. זאת, על מנת להחיל עליהן הסדרים דומים, ככל הניתן, לאלה החלים על תאגידיים אחרים ללא כוונת רווח בישראל. חובות דיווח אלו מהוות אבן דרך משמעותית ביצירת תשתית חיונית לניהולן התקין של האגודות.

כיום, הושלמה למעשה עבודת המטה בגיבוש התקנות - הערות הציבור לתקנות התקבלו ונבחנו וגובש נוסח עדכני הממתין לאישור וחתימת שר המשפטים.

במהלך שנת 2020 טיפלנו בעשרות פניות ציבור בשאלות הקשורות בתחום עבודת היחידה וכן, בעשרות בקשות לעיון בתיקי אגודות עותומניות המוגשות לפי הוראות חוק חופש המידע, התשנ"ח-1998. בקשות לעיון בתיקי אגודות רשומות, המבוצע בהתאם להוראות חוק חופש המידע, תשנ"ח-1998, ניתן להגיש [לממונה על חופש המידע במשרד המשפטים](#). בקשות לעיון בתיקי אגודות מחוקות, המבוצע בהתאם להוראות חוק הארכיונים, תשט"ו-1955, ניתן להגיש לארכיון המדינה באמצעות [אתר ארכיון המדינה](#).

זמינים לרשותכם בכל נושא (בקשות מידע, פניות של אגודות והגשת דיווחים, איתור תיקים ועוד) בכתובת דוא"ל ייעודית לפניות בנושא אגודות עותומניות -

TIKAGUDOTO@justice.gov.il

הפינה המשפטית

"החייאת" אגודות עותומניות שנמחקו בעבר מהמרשם, לאחר חקיקת חוק חדלות פירעון ושיקום כלכלי, תשע"ח-2018

סעיף 62 לחוק העמותות, תש"ם-1980 (להלן: חוק העמותות). קובע כי "אגודה קיימת שלא ביקשה להירשם כעמותה רשאי הרשם למחוק אותה". יובהר כי אגודה שנמחקה אינה אישיות משפטית עוד ולפיכך אינה כשרה לכל זכות, חובה ופעולה משפטית. עוד קובע הסעיף כי על הליך המחיקה המנהלית ועל החייאת האגודה לאחר מחיקתה יחולו הוראות סעיפים 368 ו-369 לפקודת החברות, [נוסח חדש], התשמ"ג 1982- (להלן: פקודת החברות).

עם כניסתו לתוקף של חוק חדלות פירעון ושיקום כלכלי, התשע"ח-2018 (להלן: חוק חדלות פירעון או החוק) בוטלו ההסדרים הרלוונטיים שבפקודת החברות, ואולם, בהוראת מעבר שנקבעה בסעיף 376 לחוק, נקבע כי: "בתקופה של חמש שנים מיום התחילה, ימשיכו לחול על עמותה ועל חברה לתועלת הציבור הסדרי הפירוק שחלו בעניינן לפי פקודת החברות".

אגודה עותומנית, על אף שדומה במאפייניה לעמותות וחברות לתועלת הציבור לא הוזכרה במפורש בהוראת המעבר שבחוק, ומכאן עלתה השאלה לעניין סמכות ההחייאה של אגודות עותומניות כיום.

רשם העמותות התבקש להציג את עמדתו בנושא בפני בית המשפט המחוזי בה"פ 44816-08-19 אגודת הספרים ועדות המזרח בגבעתיים נ' רשם העמותות, החלטה אשר קיבלה משנה תוקף לאחרונה בפסק דינו של בית המשפט העליון ברע"א 8813/20 אברהם פיקסלר ואח' נ' אגודת בינת ישראל ואח' (החלטה מיום 10.2.21). לעמדת הרשם שהתקבלה בפסיקת העליון, היעדר התייחסות מפורשת לאגודות עותומניות בהוראת המעבר שבסעיף 376 לחוק חדלות פירעון מקורה בהשמטה בלתי מכוונת. על כן, אין לפרש את הוראת המעבר כהסדר שלילי, אלא בפרשנות תכליתית באופן המאפשר להחיל את הוראת המעבר גם על אגודה עותומנית. בהקשר זה, יש לראות את הדמיון הרב שבין אגודה עותומנית לעמותה ולחברה לתועלת הציבור שהוזכרו במפורש בהוראת המעבר.

באופן מעשי, ניתן להמשיך ולהגיש בקשות להחייאת אגודה עותומנית בהתאם להוראת סעיף 369 לחוק החברות. בטרם פניה לבית המשפט ועל מנת לייעל ולזרז את ההליך, אנו ממליצים תחילה לפנות לקבלת עמדת הרשם.

מידע נוסף ומפורט על החייאת אגודה עותומנית תוכלו למצוא באתר רשם העמותות תחת [נוהל ייעודי](#).